

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Interview: Vrouwen aan het front. vrouwen voor het vaderland

Auteur: Veerle Veerbeek

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 42.1, pp. 64-67.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

VROUWEN AAN HET FRONT, VROUWEN VOOR HET VADERLAND

Een gesprek over de integratie van vrouwen in de
Nederlandse krijgsmacht van 1968 tot 1997.

Veerle Veerbeek

Vrouwen
welkom bij de
Onderzeedienst’
liet het Ministerie
van Defensie
op 22 januari

2020 weten in een nieuwsbericht. Vanaf dat moment liet de Koninklijke Marine vrouwen toe als bemanningsleden bij de onderzeeboten. De Onderzeedienst, een ‘traditioneel mannenbolwerk’, is daarmee de laatste eenheid van Defensie die is opengesteld voor vrouwen. Hoewel de wereld van de krijgsmacht de laatste jaren enorme ontwikkelingen ondergaat op het gebied van integratie van vrouwen, is de discussie over de rol van vrouwen binnen Defensie al

decennia oud. Volgens Kim Bootsma, promovenda aan de Rijksuniversiteit Groningen, is deze discussie ook al decennialang hetzelfde. *Skript*-redacteur Veerle Verbeek sprak Bootsma hierover, die sinds september 2017 bezig is met haar promotieonderzoek naar de integratie van vrouwen in de Nederlandse krijgsmacht.

In 2016 studeerde Bootsma af aan de Rijksuniversiteit Groningen van de onderzoeksmaster *Modern History and International Relations*. Haar masterscriptieschreefzeoverdeoprichting van de Nederlandse vrouwenkorpsen tijdens de Tweede Wereldoorlog. ‘Na mijn masterscriptie had ik het idee dat hier nog veel meer in zat en wilde ik graag

Kim Bootsma

verder met dit onderwerp’, zo vertelt Bootsma. In september 2017 kon dat toen Bootsma een promotieplek kreeg aan de Rijksuniversiteit Groningen. Bootsma’s promotieonderzoek borduurt voort op haar masterscriptie, met een focus op de integratie van vrouwen in de Nederlandse krijgsmacht in de jaren zeventig en tachtig – de periode waarin de vrouwenkorpsen werden opgeheven en vrouwen voor het eerst toegang kregen tot allerlei posities en eenheden die voorheen alleen voor mannen voorbehouden waren.

De hedendaagse aandacht voor de integratie van vrouwen in Defensie buiten het academische veld, maakt Bootsma’s onderzoek enorm actueel. Zo kondigde op 5 maart

2019 het Ministerie van Defensie het jubileum ‘75 jaar vrouwen bij Defensie’ aan. Op die dag, 75 jaar eerder, werd het Vrouwenkorps Koninklijk Nederlands Indisch Leger (VK-KNIL) opgericht, dat de eerste vrouwen de mogelijkheid bood om als militair bij de Nederlandse krijgsmacht in dienst te treden. Bootsma is het hier niet helemaal eens met deze keuze: ‘Ik heb zelf altijd beargumenteerd dat de datum van 5 maart nogal arbitrair was om de viering van ‘75 jaar vrouwen bij Defensie’ mee af trappen, omdat naar mijn idee het VK-KNIL niet het eerste vrouwenkorps was. Dat was het (Vrijwillig) Vrouwen Hulpkorps (VHK), dat al in december 1943 was opgericht en als eerste Nederlands vrouwenkorps een

“ELKE KEER WERD DE INTEGRATIE VAN VROUWEN IN DE KRIJGSMACHT ALS IETS ONMOGELIJKS GEZIEN.”

militaire status kreeg.’

Naar de integratie van vrouwen in de Nederlandse krijgsmacht is weinig onderzoek gedaan. Volgens Bootsma hebben historici voor haar zich vooral gericht op het schrijven van een traditionele korpsgeschiedenis met de focus op de geschiedenis van één afzonderlijk vrouwenkorps bij Defensie, van oprichting tot opheffing, zonder daarbij oog te hebben voor gender. Bootsma wil het juist breder trekken. ‘Ik wil niet alleen kijken naar vrouwen bij de marine, of de luchtmacht, maar ik wil de gehele krijgsmacht betrekken in mijn onderzoek. Ik wil vergelijkingen leggen, kijken waar de overeenkomsten, maar ook de verschillen liggen als het gaat om de inzet van vrouwelijke militairen. Lange tijd werd bijvoorbeeld gedacht dat de integratie van vrouwen bij de

Luchtmacht veel makkelijker ging dan bij de Marine, maar uit mijn onderzoek blijkt dat ook bij de Luchtmachtleiding grote weerstand heerste om vrouwen op andere, ‘niet-vrouwelijke’ posities te plaatsen.’

Op dit moment onderzoekt Bootsma de interne processen binnen het Ministerie van Defensie in de jaren tachtig. ‘We weten niet precies wat er gebeurd is in de jaren zeventig en jaren tachtig. We weten dat de Nederlandse regering in 1968 het Verdrag van New York inzake de politieke rechten van de vrouw ondertekende. Als uiteindelijk gevolg daarvan kregen vrouwen toegang tot allerlei militaire functies en opleidingen en werden in 1982 de vrouwenkorpsen opgeheven. Over de ontwikkelingen die hieraan voorafging gingen weten we eigenlijk niks. Op dit moment ben

ik aan het onderzoeken hoe het beleid ten aanzien van vrouwelijke militairen zich in die jaren heeft ontwikkeld. Ik probeer antwoord te geven op vragen zoals; waarom besloot de Nederlandse regering gevechtsfuncties voor vrouwen open te stellen, terwijl in andere landen gevechtsfuncties voor vrouwen lange tijd gesloten bleven? Waarom kwam er geen dienstplicht voor vrouwen? Maar ook; tegen welke problemen liepen die eerste vrouwen aan? Werden zij wel geaccepteerd door hun mannelijke collega's?

Tijdens het analyseren van beleidsstukken vindt ze ook handgeschreven briefjes die voorafgaand aan vergaderingen waren geschreven. 'Aan die handgeschreven briefjes is duidelijk te zien dat de militaire top helemaal niet op vrouwen zat te wachten. De keuze om de vrouwenkorpsen op te heffen en vrouwen op gelijke voet met mannen binnen de krijgsmacht te behandelen was een politieke wens, die binnen de krijgsmacht nogal wat onrust teweegbracht. Veel mannen, maar ook heel wat vrouwen, zaten niet op die gelijkstelling te wachten. Er heerste in de jaren zeventig sterk het idee dat mannen en vrouwen van nature anders waren en bepaalde rollen te vervullen hadden in de Nederlandse samenleving. Vrouwen die vechten pasten daar niet bij. Zo kwam er

ook kritiek vanuit de christelijke hoek en vanuit antimilitaristische organisaties, die in de jaren zeventig en tachtig erg actief waren.'

Wat Bootsma in haar onderzoek ziet is dat dezelfde discussie, die in de jaren veertig begon, al decennia bezig is. Elke keer werd de integratie van vrouwen in de krijgsmacht als iets onmogelijks gezien. In 1978 hakte de Staatssecretaris van Defensie de knoop door en bepaalde dat alle functies binnen de marine, luchtmacht en landmacht voor vrouwen open moesten. Dit proces van openstellen van gevechtsfuncties loopt tot aan nu. 'Het Korps Mariniers is 315 jaar exclusief mannenterrein geweest en is in 2018 voor het eerst opengesteld voor vrouwen. Ik vraag me dan altijd af; waarom kan nu wel, wat al die jaren onmogelijk leek?' Op de vraag of Bootsma denkt iets te kunnen veranderen binnen Defensie of het publieke debat antwoordt ze: 'Ik hoop van wel. Bepaalde discussiepunten als het gaat om vrouwen bij Defensie, zijn niet nieuw, maar komen telkens weer terug. Ik hoop dat ik mensen hiervan bewust kan maken en kan voorkomen dat mensen vast komen te zitten in een bepaald discours. Het is goed om af en toe dingen te relativiseren, er afstand van te nemen en te denken: dit roepen we nou al zo lang, kan dit niet anders?' ■